κατά τη γνώμη μου

ΤΟΥ ΦΟΙΒΟΥ ΑΝΩΓΕΙΑΝΑΚΗ

Θλιβερή παλινωδία

Η τσεμπαλίστα Χοζνάσκα στο Γαλλικό Ινστιτούτο

Η αγγελία για ένα ρεσιτάλ τσέμπαλου ήταν φυσικό να κεντρίσει το ενδιαφέρον του Αθηναίου φιλόμουσου. Για πολλούς λόγους. Πρώτου γιατί η Αθήνα φιλοξενεί σπανιότατα στα μουσικά της προγράμματα το τσέμπαλο. Κι έπειτα γιατί επρόκειτο για μια ξένη, «καταξιωμένη» τσεμπαλίστα, την Πολωνέζα Ελισάβετ Χοζνάσκα, μ' ένα πρόγραμμα αφιερωμένο τόσο στην προκλασική μουσική, όσο και σε έργα συνθετών συγχρόνων τάσεων, γραμμένων στα τελευταία δέκα πέντε περίπου χρόνια ('72 με '84), των Ιάννη Ξενάκη, Μορίς Οχάνα, Ζαν Μπερνάρ Μάσε, Κρίστομπαλ Χάλφτερ, Λουκ Φεράρι.

Εντυπωσιακό το βιογραφικό της Χοζνάσκα. Βραβεία σε διεθνείς διαγωνισμούς, δίσκοι — πολλοί δίσκοι — διαλέξεις, σεμινάρια, ρεσιτάλ σε Ανατολή και Δύση και πλουσιότατο το ντοσιέ της κριτικής, με διθυραμβικούς χαρακτηρισμούς. Δεν έμενε παρά μόνον η ακρόαση. Αυτή που μας έδωσε τελικά τις πραγματικές διαστάσεις της Πολωνέζας τσεμπαλίστας.

Η Ελισάβετ Χοζνάσκα έδωσε ένα ρεσιτάλ τσέμπαλου με έργα **ουσιαστικά** σύγχρονης μουσικής. Από τα εννέα έργα του προγράμματος μόνο τα τρία ήσαν γραμμένα στην παραδοσιακή γραφή για τσέμπαλο. Τα άλλα έξι ήσαν συγχρόνων τάσεων.

Για τα πρώτα, κάποιου ανώνυμου του 16ου (;) αιώνα, του Ραμώ κ.λπ., δεν έχουμε να προσθέσουμε τίποτα. Τρία μόνον όπως είπαμε και σύντομης διάρκειας, κυριολεκτικά κονιορτοποιήθηκαν κάτω από το βάρος των άλλων έξι «σύγχρονης γραφής». Φεύγοντας, μέσα μας δεν είχαν αφήσει τίποτα από τον ανεπανάληπτο κόσμο της προκλασικής μουσικής.

Ό,τι «κυριάρχησε» ήταν τα σύγχρονα έργα του προγράμματος, που θα δούμε όσο το είδος (στήλη καθημερινής εφημερίδας) και ο χώρος το επιτρέπουν.

Το τσέμπαλο (κλαβσέν, χάρπσικορντ) είναι το πληκτροφόρο όργανο για το οποίο γράφτηκε η αναγεννησιακή και προκλασική μουσική των Ντόουλαντ, Κουπρέν, Μπαχ, Χέντελ κ.ά., για ν' αντικατασταθεί (το τσέμπαλο) από τον 17ο αι. σιγά-σιγά από το πιάνο.

Το κύριο χαρακτηριστικό του τσέμπαλου είναι το **χρώμα του ήχου του**, που οφείλεται στην τεχνική της κατασκευής του οργάνου, που — με τη σειρά του — επηρεάζει αποφασιστικά το ύφος της αναγεννησιακής και προκλασικής μουσικής.

Όπως με το πιάνο, που κι αυτό δέχτηκε τις πιο απίθανες «επεμβάσεις» στο χρώμα του ήχου του — με έργα που δεν παίζονται πια σήμερα και που κανείς δε θέλει να ξανακούσει — το ίδιο επιχειρήθηκε και στο τσέμπαλο.

Με μια ουσιαστική όμως διαφορά. Το «προπαρασκευασμένο πιάνο» (με χτένι ή άλλα αντικείμενα στις χορδές του), τα πιτσικάτα με τα δάχτυλα του πιανίστα αντί τα σφυράκια των πλήκτρων κ.ά. έγιναν μερικές δεκαετίες παλαιότερα. Σε εποχές και κλίμα έντονης αναζήτησης, που γρήγορα ωστόσο κατέληξαν σε αδιέξοδο· **στον πειραματισμό για τον πειραματισμό**, με τελικό αποτέλεσμα, σήμερα, να προκαλούν το μειδίαμα.

Ό,τι μας παρουσίασε η Ελισάβετ Χοζνάσκα, **μόνον ως παρωδία** του τσέμπαλου μπορεί να χαρακτηριστεί. Με ενισχυμένο (ηλεκτρονικά) ήχο, το όργανο έχασε το χρώμα του ήχου του για να μεταμορφωθεί σε μια **ουδέτερη**, εκφραστικά, συσκευή. Κάτι παραπλήσιο με την καταστροφή των λαϊκών οργάνων (λύρα, λαγούτο κ.λπ.) και τη μεταμόρφωσή τους σε βάρβαρα, αλαλάζοντα κύμβαλα, προβάλλοντας τη δικαιολογία ότι τάχα μόνον έτσι ακούγονται τα όργανα στα όλο και περισσότερο θορυβώδη γλέντια! Ποια η δικαιολογία όμως για το τσέμπαλο; Προς τι αυτός ο βιασμός της φυσιογνωμίας του; Η καταστροφή του χρώματος (τιμπρου) του ήχου; Πολύ περισσότερο όταν όλα αυτά τα παιδαριώδη ηχητικά τερτίπια πραγματοποιούνται τόσο εύκολα από τους διαφόρους τύπους συνθεσάιζερ;

Κι ακόμα δεν είναι αλήθεια κρίμα να σπαταλιέται μ' ένα τόσο αχάριστο τρόπο η ενδιαφέρουσα δαχτυλική τεχνική της Ελισάβετ Χοζνάσκα;

Δυο λόγια επίσης για τη μουσική των σύγχρονων έργων: επανάληψη «κλισέ» γραφής των δυο μεταπολεμικών δεκαετιών, που, σήμερα, όχι μόνον δεν αιχμαλωτίζουν την προσοχή του ακροατή, αλλά κουράζουν. Κουράζουν όπως κάθε τι παλιό, σκουριασμένο.

Υ.Γ. Παράκληση για τον κ. Αρμανγκό. Όταν στην είσοδο του Ινστιτούτου ο ακροατής βρίσκει ένα τόσο λεπτομερές πληροφοριακό υλικό για το σολίστα, ποιος ο λόγος να επαναλαμβάνεται το υλικό αυτό (έστω και όχι ολόκληρο) από σκηνής; Δεν αρκεί μια απλή παρουσίαση; (Γαλλικό Ινστιτούτο, 26.2.87).